

NADĚJE CHIROFONETIKY (nová léčebná metoda)

Karel Funk

Naděje chirofonetiky

Bez hlasné reklamy, spíše pro užší okruh několika desítek zájemců z celé republiky i z okolní ciziny se dvakrát ročně konají v Písku (nyní už i v Lázních Bělohrad) kurzy chirofonetiky. Pořádá je Mezinárodní škola chirofonetiky. Už krátce po Listopadu zde tuto metodu rozběhli specialisté ze Švýcarska, Rakouska a Německa.

Že vám pojem chirofonetika nic neříká? Není se zač stydět. Za komunistů jsme byli před podobnými obory a metodami, vycházejícími z anthroposofie dr. Rudolfa Steinera, důsledně „chráněni“. Že mohla být touto metodou vyléčena řada defektních dětí, které byly mnohdy zbytečně zařazena mezi méněcenné na celý život, bylo druhořadé, jen aby marxismus neutřžil trhlinu. A dnes? Oficiální medicína ji ignoruje, asi taky aby neutřžila trhlinu.

Co je tedy chirofonetika a jak vznikla? Je to především terapie řeči, docilovaná masáž těla. Vychází se zde z poznatku pro nás snad trochu nezvyklého: z poznatku, že masírováním lze napodobovat směr, formu a rytmus proudění vzduchu při utváření jednotlivých hlásek. Takto se hláska přenáší na dítě nejen sluchově, ale i hmatově. Proudění vzduchu při současném znění hlásky je masáží přenášeno na záda a paže, také na nohy, zejména chodidla. Tímto způsobem člověk vnímá, co se děje v malém prostoru organismu řeči při mluvení. Kůže tedy přijímá to, co jinak přijímá (jen) ucho.

A k čemu to všechno? Správně volená sestava masáže v pravidelných intervalech pomáhá dětem, trpícím vadami řeči: zajíkavostí, patlavostí, dysgramatismem. Při koktání je to příznivá doprovodná terapie, protože účinně uklidňuje. Byla vyvinuta i specifická metoda léčení hluchoněmých. Chirofonetika si našla uplatnění i v léčebné pedagogice. Otevřela se jí oblast autismu zvláště proto, že chirofonetika nežádá aktivní spoluúčast dítěte a tak lze v mnoha případech tímto způsobem povzbudit vůli k mluvení. Při chirofonetické terapii přebírá instruovaná matka, často i otec, část práce. Tím rodiče sami mohou přispět k přechodu z bezvýchodné pasivity do významně aktivní role a tíživá situace celé rodiny se zlepší. Dítě se poddává proceduře se zdánlivou pasivitou, ale to, co vnímá, prožívá velmi intenzivně. Mluvení samo probíhá u dítěte spíše snově a snově se mu dítě také učí. Mluvením vstupuje do vědomí pouze myšlenkový obsah řeči. Při chirofonetické proceduře mizí na chvíli vnější svět. Tahy se rytmicky opakují a navozují jakýsi bdělý sen, který právě děj mluvení potřebuje, aby vstoupil do duše.

Každý známe období, kdy nějakou schopnost nemůžeme prosadit a najednou přijde období, kdy se to podaří lépe, než kdybychom před tím neměli žádné překážky. Při vývoji dítěte může dojít až k takové překážce, že dítě nemluví vůbec. Dr. Alfred Baur, který tuto metodu v sedmdesátých letech minulého století vyvinul, přišel na to, že nezvládne-li dítě řeč do určité doby, pak rezignuje. Pomocí chirofonetiky je však znovu motivováno, jak se dostat přes zábrany a mluvit. Podařilo se i ve zdánlivě beznadějných případech, že se dítě rozhovořilo. Chirofonetikou jsou vzdušné proudy přenášeny na jiná smyslová místa i na celé tělo. Masážními tahy se vytvářejí vzdušné proudy, odpovídající jednotlivým hláskám a terapeut tyto hlásky současně vyslovuje s jejich vnitřním prožitím. Je to stimulující a pacient se cítí jakoby naplněn hláskou v celém těle. Tělo se takto stává samo smyslovým orgánem. Tuto terapeutickou metodu lze proto použít i při léčbě poruch psaní, čtení, ba i k nápravě chování postižených dětí. Na druhé straně je nutné uvést, že ne každá porucha řeči se dá touto metodou léčit.

Základní příčinou poruch řeči je neschopnost řeč vnímat. Podnět k vnímání je třeba poskytnout. Při této léčbě je v pacientovi vyvolávána vnitřní pohyblivost, zárodek vůle, aby se síly tvoření zvuku mohly přenést v následující noci do organismu.

Velmi dobré výsledky mají chirofonetikové i u psychiatrických pacientů, při psychosomatických poruchách, při natažených svalech na zádech. Byla zaznamenána i úspěšná léčba ztráty řeči po záchvatu mrtvice.

Chirofonetika vychází z anthroposofie dr. R. Steinera, která učí člověka mj. i živému a nestrnulému myšlení. Činí člověka tvořivým, aktivním a harmonickým. Na zahraničních školách waldorfského typu léčí chirofonetikové děti, které mají potíže i v sociálním chování a v učení v důsledku zanedbaného vývoje, špatného zacházení v raném dětství a podobně. Většinou totiž špatné učení souvisí s narušeným chováním. První úspěchy lze vidět vždy v oblasti sociálního chování: dítě se uvolní, dochází ke změně pohybů, ke zjemnění řeči a k větší snášenlivosti. Dítě se dá lépe vést a vychovávat. Opožděný vývoj dítěte ve škole nemá jedinou příčinu v nízké inteligenci, jak se mnohdy zjednodušeně a myslně soudí. Brání mu totiž i vnitřní duševní konflikty. To znamená, že zaostávání školního prospěchu je důsledkem vnitřního neharmonického vývoje. I zde se chirofonetika osvědčila právě ve spojení s waldorfskou pedagogikou.

Zvídavějším můžeme trochu přiblížit teoretická východiska chirofonetiky, i když budou vypadat možná nezvykle. Chirofonetika vychází mimo jiné z těchto poznatků: v nynější době je pozornost nás všech obrácena převážně na informační obsah sdělení, zatímco v tomto přetechnizovaném světě zrychlené komunikace degeneruje smysl pro řeč. Řeč upadá. Zachovalejší smysl řeči je podle zahraničních chirofonetiků u slovanských národů. K praprotům řeči mají blíže děti, tak jako k nim měli blízko naši dávní předkové. Ti vnímali útvary, které vyslovujeme, tak, jako i jiné útvary v přírodě. Například při východu slunce světelné vlny od východu k západu způsobovaly projev jako jedno velké Á. Tato hláska vyjadřovala i úžas, nadšení. Když člověk vytvářel řeč, napodoboval svět. Řeč je to, co vyvěrá z duše. Samohláskami vyjadřovali naši předkové to, co cítili: A – údiv, E – leknutí, Í – obrácení se k něčemu intenzivně, O – vyjádření něčeho, co leží na srdci, U – vyjádření děsu, úzkosti, temna.

Příklad:

příchod starého známého, ale neočekávaného člověka - Á

vidíme, že zestárnul, vypadaly mu zuby... - É

ale je stále tentýž - Í

a je milý - Ó

a nyní již odchází, snad brzy zemře... - Ú

Když ráno vyjde slunce, celá příroda projeví mocné Á, a když zapadne, projeví Ó. V poledne, kdy slunce stojí vysoko na nebi, říká příroda Í. Máme tedy v přírodě tři základní pocity: A – otevření se, I – centrální proud, O – večerní zasnění. U člověka to odpovídá: Á – otevření se, I – vzpřímení, Ó – večerní zasnění.

V chirofonetice nepůsobíme my, ale řeč sama. Jsme pouze prostředníkem, který přivádí řeč k jejímu uplatnění. „Z přemíry srdce hovoří ústa“, říká dr. Steiner. Je tedy užitečné toho správně využít. U dětí z toho, co v srdci přebývá, vznikají síly, kterými artikulují. Není-li tomu tak, zraňuje se jejich cítění, srdce.

V dávných dobách vedly hlásky člověka k porozumění světu. Řeč byla hudebně cítěná a co bylo vně, odehrávalo se i uvnitř. S pozdějším vývojem zanikl i dramatický smysl pro řeč a hlas. Dnes neumíme myslet „řečově“, ale pojmově. Myšlení není poutáno na gramatiku. Řeč je používána povrchně, vznikají slogany, fráze, klišé. Z povrchního myšlení se dnes vyvinula i vulgarita řeči a její myšlenková bezobsažnost. Chirofonetika využívá toto, že je řeč odpojena od myšlení, lze ji proto používat jako terapeutický nástroj. Ve vhodné kombinaci s dotyky těla pacienta tak může terapeut stimulovat mozek pacienta a tím lépe uspořádat i vnitřní chod organismu.

Zaznamenal jsem si kdysi rozhovor, který mi poskytl tvůrce chirofonetiky dr. Alfred Baur. Vyvinul tuto metodu ve své logopedické ordinaci pro léčení těžkých poruch řeči. Vycházel z pohybového umění eurytmie, kde se každá hláska vyjadřuje pohybem, který je odvozen od jejího zvukového charakteru, jakéhosi pratypu. Takto lze řeč nejen slyšet, ale i vidět. Hlubším vhladem do těchto tajů lze nalézt i možnost působení těchto sil na lidský organismus – a zde se dr. Baur ocitl u kořenů něčeho nového, co posléze nazval chirofonetikou. Přišel na to, že dětský pacient napodobuje cíleně volené tahy nejprve vnitřně, bezděčně, později dostává chuť je napodobit i navenek, hlasově. Terapeut může do jednodušších tahů zaškolit i rodiče, které však soustavně kontroluje.

Část z rozhovoru si ocitujme.

Pro hlubší zájemce by bylo jistě zajímavé osvětlit i souvislost řeči s éterickým tělem člověka. Co je vlastně toto tělo?

AB: Je to tělo oživující, životní, které prostupuje tělo fyzické a umožňuje životní funkce jako trávení, dýchání, myšlení a podobně. Fyzické tělo je vytvářeno, budováno tělem éterickým. Měli bychom ho nazvat tělem tvořících sil. Kdybychom ho chtěli namalovat, bylo by to komplikované. Je totiž proměnlivé, je nemizícím podnětem (Pozor – nezaměňovat s aurou, kterou se projevuje tělo astrální – citivé. Pozn. autor). Je „trvalé“ asi jako blesk. Neustále vzniká a zaniká formami pohybu. Tyto formy zahlédneme v procesu tvorby hlasu. Všechny hlásky abecedy dávají dohromady obraz éterického těla. I toto měli na mysli naši předchůdci, když mluvili o Slovu. Intuitivním poznáním věděli, že podílením se na vyslovování hlásek si před duchovním zrakem zpřítomňují éterického člověka. Síly, které dávají člověku jeho podobu, a ty, které mu dávají řeč, jsou tytéž. Lidská podoba je tvořena Slovem.

V prvních sedmi letech života je éterické tělo zaměstnáno hlavně dostavbou těla fyzického. V sedmém roce se tyto síly éterického těla proměňují. Samozřejmě, éterické tělo bude nadále oživovat, tvořit tělo fyzické, které by se bez něho rozpadlo. Ale část éterických sil se uvolní na síly použitelné ke tvorbě myšlení. Jeho úkolem je také tvorba vlastních myšlenek v mozku. Tím je dítě kolem sedmého roku uschopněno ke školní výuce. Dozrálost ke školnímu věku tedy spočívá v tom, že část výstavbových sil éterického těla je schopna tvořit myšlenky. Éterické tělo je i nositelem povahy. Není bez zajímavosti, že toto éterické tělo, tělo tvořivých sil, pronikajících celého člověka, je i slyšitelné v lidském hlasu. Kdo se naučil tomu naslouchat, neslyší jen duševní naladění člověka, ale slyší dokonce i naladění tělesné. Kupříkladu nemocný člověk má jiný hlas, než zdravý. Když se naučíme tomu naslouchat, pak z toho, jak je hlas změněn, můžeme poznat, který orgán je nemocný. Například sklerotické nemoci, to je nemoci, které zpevňují, zbytnějí, zatvrdávají, mají svůj výraz ve tvrdém hlasu. Známe přeci některé monotónní, jakoby computerové hlasy, které mají malou modulaci.

Na svých kurzech hovoříte o hrtanu jako o metamorfóze dělohy. Lze blíže objasnit tuto podobnost?

V hrtanu nacházíme cosi jako dělohu a v děloze máme z jistého hlediska něco jako hrtan. Hrtan „rodí“ jen ony velmi krátké zvuky, hlásky, zatímco děloha rodí cosi trvalejšího – člověka. Hlásky nám vylétají z úst, dozní a jsou ztraceny. Hrtan nepůsobí, na rozdíl od mateřského orgánu, jednorázovým rozením, ale trvalým. Jde o to, že slovy, která vyslovujeme, stále tvoříme části lidství. V hrtanu trvale působí rození, které se uskutečňuje řečí. V hrtanu máme síly panenství i mateřství: panenská matka přijímá otcovský dech a rozeznává se. V ní pak klíčí otcem vytvořené hlásky. Tvoření hlásky není samovolné. Kdybych mluvil svévolně, bylo by to jen nesrozumitelné blábolení. Je třeba se podříditi zákonům pro tvoření slova a podrobit se vůli řeči samotné. Zákon, kterému se takto podřizují, je božský zákon. Podaří-li se mi najít způsob, jak přenést na pacienty vůli Loga, pak umožním Logu projevit se, a to novým způsobem. Logos přebývající v éterickém vesmíru uspořádává, léčí a posiluje mou pomocí tělo i duši mně svěřeného pacienta.

Je zajímavá i ta souvislost, že ve staré náboženské hudbě nesměly ženy v kostele zpívat. Byl dovolen jen mužský hlas. Protože však lidské ucho slyšelo rádo i hlasy vysoké, zpívali sopránové party hoši před obdobím puberty, někdy též kastráti. A proč nesměla žena v kostele zpívat? Protože u ženy je v hlasu mnohem silnější vztah k sexualitě. V ženském hlasu nemělo při náboženském zpěvu probleskovat nic vzrušujícího. Naopak v současné pop music a jazzu je tato skrytá hlasová sexualita bezděčně vyhledávána.

Jaký je vliv řeči na zdraví dítěte?

Dítě se učí od určitých lidí, osvojuje si podle sklonů své bytosti to či ono chování, které potom ovlivňuje i jeho tělesné procesy a jejich zdraví. Při vývoji dítěte záleží i na způsobu řeči, jak se s ním hovoří. Znění hlásek a tón vnáší do duše dítěte morální proud, na němž záleží mnohem více, než na informativním obsahu řečeného. Tento proud nezaniká, ale proniká do duševních a tělesných vloh dítěte. Slyší-li dítě řeč zlostnou, nenávistnou, pak do něho zlost a nenávist okolí vstupuje a proniká až do nejkrajnějších struktur jeho tkání. Slyší-li dítě řeč jemnou, laskavou, proniká do jeho tkání též.

Jaká je souvislost či determinace naší individuality s rodiči, národem a jeho řečí?

Člověk se nenarodí jako příslušník určitého národa, ale jako obyvatel světa. Když děti ještě nemluví, ale jen broukají, „mluví“ ještě „mezinárodně“. Až později se dotvářejí mateřskou řečí. Co nás vytváří jako obyvatele světa? Pochopitelně jsme do jisté míry vázáni na to, co nám předali rodiče (které jsme si ovšem před zrozením vybrali podle svých karmických dispozic). Víme však, že nejsme „výtvorem“ otce a matky. Každý z nás je „on sám“, pochází sám ze sebe. V duchovním světě se spojil se „světovým Slovem“ a toto „Slovo světa“ prování a prozvučuje každým mateřským organismem. Čím více je tedy žena nadšena pro spirituální téma, tím spíše se jí podaří porodit dítě, ve kterém toto „světové Slovo“ také bude žít.

Friedrich II. učinil kdysi na Sicílii zajímavý pokus. Nechal dva sirotky obsluhovat němým pečovatelem. Nikdo se k nim neměl dostat a promluvit na ně žádnou řečí. Chtěl takto zjistit, jakou řečí mluvili Adam a Eva. Domníval se, že když tyto děti neuslyší příklad žádné řeči, začnou mluvit jakousi prařečí. Experiment se nepodařil. Oba chlapci zemřeli dřív, než se naučili nějak mluvit. Proč zemřeli? Nedostatkem lásky. I v tvůrčí potenci řeči je obsažena láska, která sytí éterické, oživující tělo.

Vlastní řeč nás neliší od sebe, ale její habitus, vnějšek. Jsou to jiné tvořící síly v člověku, který je zvyklý mluvit jistou řečí. To je i vlastní pramen nacionalismu. Každá řeč přináší společné lidské kultuře svůj vlastní vklad. Každou národní řečí však prování univerzální řeč, kterou mluví jen andělé.

Jako jabloň po květu se oplodní, zraje a vydá jablko, tak způsobuje v kosmu přebývajíc řeč vytváření lidské řeči. V celé ostatní přírodě mlčí světem pronikající Slovo, stejně jako mlčí v organismu člověka, a ještě tehdy, když se učí lidským způsobem pohybovat. Poté, co si člověk osvojí řeč, dosáhlo světové Slovo - Logos svého cíle, jako jabloň, když jablko dozraje. Tím, že člověk mluví řečí, ubírá prameni stvoření jistou část substance, ze které sám pochází.

Je nutné, aby v době, kdy lidskost je ohrožena rozpadem, byla přiznána úloha terapii, která využívá působnosti hlasu.

Lze vystopovat souvislost řeči s národní povahou?

Ano. Třeba u češtiny je nápadné, že má mnoho souhlásek, na rozdíl od třeba angličtiny. Ta má naopak například patnáct různých vokálů – samohlásek. A co přinášejí souhlásky? Silnou vůli a silný intelekt. To obojí v češtině nacházíme. Proto jsou Češi ve vůli silně vyhroceni, individualizováni, mají i silnější interakci s okolím. (Samozřejmě to neznamená, že by Angličané neměli žádnou vůli či intelekt.) Říká se však, že „Každý Angličan je svým ostrovem“. Angličané jsou velmi rezervovaní, více než ostatní národy. Dívají se na svět, jako se v divadle díváme na děj na jevišti. Na druhé straně jsou i velmi tolerantní. Dají dění volný průchod, každý nechť si dělá tak, jak se domnívá, že je to správné. Angličan sedí, dívá se na jeviště světa a říká: To je zajímavé, že něco takového existuje. Jiný je například Ital: I v jeho řeči je mnoho vokálů, ale je již jiné rasy a proto je Ital na jevišti, nesedí v obecenstvu. Je v něm víc komediantství, dramatičnosti.

Chirofonetik dr. Tomáš Zuzák osvětluje konkrétněji: Chirofonetika využívá možnost ovlivnit pacienta tím, že se snaží přivádět sílu z planetárních sfér do jeho duše. Tím, že je člověk vlastně stvořen k obrazu božímu, jsou v něm v malém zobrazeny božské, kosmické dimenze. Právě v planetárních sférách žijí síly a kvality duševní dimenze (na rozdíl od stálic, které působí jinak). Tyto síly z planetárních úrovní na jedné straně vytvářejí resp. ovlivňují funkci orgánů (jater, srdce, plic aj.) a na druhé straně duševní úroveň člověka.

Dejme dva příklady: kvalita sféry Venuše ovlivňuje na úrovni hmotného těla vyměšování moči (odděluje jedovaté od zdravého), zároveň však souvisí s duševním rozpoložením, náladou. Pokud má člověk kvalitu Venuše, pak sám sebe nijak silně

neprosazuje, spíše se otevře tomu silnějšímu, zrcadlí silného, má smysl pro pečování, ošetřování. Mars je naproti tomu výbojný, nutí a uschopňuje stavět, tvořit, zakládat (cokoliv: dům, sochu, instituci), aniž se stará, zda to dál funguje. Když je věc hotová, jde od toho, má nutkání začít budovat jinde. Tvoří, ale neudrží, nepečuje. Takové je planetární působení a za každou planetou stojí samohláska. Zůstaneme-li u Marsu, pak Mars má souvztažnost s kvalitou hlásky E. Tím můžeme působit, je-li toho třeba, na příslušný orgán, který s ním má spojitost, i na kvalitu duševní, pocitové úrovně. Esoterních souvislostí, které byly známy již dříve, tedy využíváme novým způsobem a k novému účelu. V tom je cennost a objevnost chirofonetiky.

Jak je důležitá při vašem léčebném procesu empatie s pacientem a láska k řeči? Nebo stačí jen technické zvládnutí metody? Leckdo by si toto léčení jistě rád osvojil.

Terapeut musí vyjít alespoň částečně ze svého egoismu. Jsou na něho kladeny nároky, aby dovedl láskyplně pozorovat a chápat pacienta, a to je možné pouze když se mu pohled nekalí přílišným egoismem a subjektivismem. Jen když někoho milujeme, můžeme ho poznat a pomoci mu. To je první předpoklad.

Druhým je vědecká znalost oboru. Od budoucího chirofonetika se očekávají znalosti jeho oboru, například lékařství, logopedie, pedagogiky, a pak se cvičí v aplikaci pohledu duchovní vědy na člověka. Tu je třeba, aby například dovedl diagnostikovat pacienta. Objevit takovou poruchu ledvin není vždy lehké. Tyto poruchy jsou často velmi jemné, běžná medicína je nezaregistruje, a přitom mnohdy právě od porušené ledviny se odvíjejí další poruchy a potíže. Zde je třeba mít znalosti ve svém oboru, které se doplní pohledem duchovní vědy, aby bylo možné stanovit diagnosu a pak rozhodnout, jaká síla, jaká kvalita může léčit.

Třetím krokem je, že chirofonetik pak tuto kvalitu musí sám v sobě zažít a znát ji. Není to tedy jen technická záležitost. Chirofonetik vychází z poznání kvality, kterou pak přenáší na pacienta. Terapeut musí znát například sílu Venuše, a pak teprve má možnost otevřít jí dveře, aby za doprovodu tahu a vyslovené hlásky proudila do pacienta.